

Mənim otuz yaşına yaxın Hasan babamın yüz yaş olmuşdu. Ondən bu yüz ilin necə göründüyünü, çox uzunmu olduğunu soruşdum. Fikrə gedib dedi: «Elə bil ki, yatıb bir yuxu görüb durmuşam».

Babam yaşamaqdan söz düşəndə deyirdi: «Altmış il yaşamaq canın borcudu, altmışdan sonra hər on il qənimətdi, yetmişdən sonra hər beş il qənimətdi, səksəndən sonra hər il qənimətdi, doxsandan sonra hər ay qənimətdi, yüzdən sonra hər gün qənimətdi...»

Zarafata salıb deyirdi: «Kişiyə arvad qocalıqda lazımdı, cavanlıqda hər yan arvadı...»

Cavanlıqda haqq-ədalət uğrunda çılgın çıxışlar eləyirdim. Bir gün atam başını bulayıb dedi: «Dünyada haqq-ədalət heç vaxt olmayıb, yoxdu, olmayacaq da. Ədalət axtarışı siz ədəbiyyat adamlarının xoş xəyalıdır... İndi mən özüm də o fikirdəyəm».

Bir ata yüz oğulu saxlaya bilər, yüz oğul bir atanı saxlaya bilərmi?!

Ata oğula bir üzüm bağına bağışladı, ancaq beş il sonra o bağdan bir salxım üzüm qopardanda oğulun ürəyi qopdu...

Onun haqqında təbliğat şeyurları heç vaxt gurlamadı, əsl şairlər cərgəsində adı belə çəkilmədi. Ancaq sakit poeziyası heç nəyə məhəl qoymadan ağaclar, quşlar, sular kimi təmənnsiz və təbii axarla öz yoluna davam edirdi.

Poeziya bütün başqa göstəriciləri ilə yanaşı, birinci növbədə istedad və dil hadisəsidir.

Şöhrət Tanrının elə bir sirlə işidir ki, o sənə qismətdirsə, hara qaçsan da, yenə dalınca gələcək. Yoxsa, şöhrətə doğru ha dırmanmaq istəsən də, nərdivanın dibində qalacaqsan.

Başqalarından eşidib o da Firdovsini, Nizamini, Sədini ən böyük şairlər sayırdı. Ancaq ağır xəstə yatdığı son günlərində Aşıq Ələsgərin şeirlərini oxudub qulaq asırdı...

Biz evimizin doğma uşağını küçəyə atan, başqasının uşağını isə özümüzünkü bilib evin yuxarı başına keçirən hər şeydən bixəbər adamlar kimiyik - təəssüf ki, saza münasibətimiz belədir.

Aşıq sənətinin dünya sənət sədəvrləri sırasında Azərbaycan xalqına məxsus milli musiqi sənəti kimi YUNESKO-ya daxil edilməsi məsələsi müzakirə olunurdu. Parisdən gəlmiş Jan Dürinq ekspert kimi öz-özünə deyiniirdi:

- Dünyada hər xalqın bir milli musiqisi var, siz beş il qabaq muğamı milli musiqiniz elan etdiniz. İndi də aşıqı, sazı ikinci bir

milli musiqi kimi irəli sürürsünüz. Belə şey ola bilməz. Bunun ikisindən biri sizindi.

Mən onun fikri ilə razılaşmadım. Bircədən maraq üçün tərcüməçiyə dedim:

- Bəs cənab Dürinqin fikrincə, bu sənətlərin hansı bizimdi?!

Jan Dürinq özünü soyuqqanlılıqla tərcüməçiyə tutdu:

- Hansına yaxın durmaq istəməzlərsən o...

Heyvanlar haqqında film seyr edirəm. Pələng ceyran sürüsündən birini tutub yeyir, sonra sürünün yanında uzanıb yatır. Bir anlıq gözünüzün qabağına gətirin, o sürünün yanında əli silahlı bir insan olsaydı, nə edərdi? Bir sürü ceyranı qırır, sonra məşinə yığıb satmağa aparardı. Kim daha təhlükəli yırtıcıdır? Vəhşi pələng, yoxsa «mədəni» insan?!

İnsan ali şüur sahibi olsa da, təbiətdəki canlılar qədər fədakar və rəhmətli deyildir.

Taleyimdən və ürəyimdən keçənlər

Redaksiyaya məktub

Hörmətli redaksiya! Son vaxtlar «Ədəbiyyat qəzeti»ndə ciddi bir canlanma, söz-sənət qaynarlığı duyulmaqdadır. Çoxdan bu qəzeti belə görmək arzusundaydım. On ilə yaxındır ki, burada heç bir yazı çap etdirməmişəm. Ürəyimdən olmayıb sadəcə olaraq. Yavaş-yavaş buzu mu əritmək niyyətindəyəm.

İllər boyu taleyimdən və ürəyimdən keçənləri xırda qeydlər, bəzən də gündəlik düşüncələr şəklində «Orxan Paşa» imzası ilə yazıya almışam. Onların bir qismini «Ədəbiyyat qəzeti»nin oxucuları ilə bölüşmək istəyirəm.

**«Orxan Paşa»nın adından
Hörmətlə, Məhərrəm QASIMLI
Azərbaycan Respublikasının Dövlət
mükafatı laureatı**

Vaxt - zaman... Nə vaxt - nə zaman?! Vaxt-zad yoxdur. Hərəkət var, vaxtı yaradan da hərəkətdir. Yerin, günəşin hərəkəti gecə-gündüzü yaradır: vaxt doğulur. Hərəkət varsa, hər şey var, hərəkət yoxdursa, heç nə yoxdur. İnsan da hərəkətdən qalanda ölür, onun üçün vaxt-zaman itir... Vaxt-zaman bizim yaratdığımız, daha doğrusu, uydurduğumuz bir şeydi...

Tanrı işıqdı, nurdu. Ancaq O bizim görə biləcəyimiz sıradan işıq - nur, deyil. Ağıllalmaz, gözəgörünməz sirlə nurdu O.

Sevgi Allahın yaratdığı ən açılmaz sirlərdən biridir. Bilmək olmur o uca Tanrının insan oğluna lütfüdür, yoxsa göndərdiyi dəhşətli bəla... Hər nədirsə, sevgiyə də yaşamaq əzablı bir şeydir, sevgisiz də...

Yolçu gedir, yol qalır.

İstedadından və savadından az qala müəllim kimi bəhrələndiyim gözəndə əlil tələbə yoldaşım Fikrət Mirsaqulov qəfil dünyasını dəyişəndə yana-yana bircə cümlə deyə bildim: «Baharda köçdün, bahar kimi köçdün»...

Gözəl mələkdən qırx günə doymaq olar, gözəl ürəkdən qırx ilə də doymaq olmaz, - rəhmətlik nənəm belə deyərdi.

İnsan övladı dünyaya sevgilə gəlir, sevgilə yaşayır, sevgilə də gedir. Bu anlamda hər kəsin sevginin üç mərhələsindən keçməsi şərtidir.

Birinci mərhələ ana-bala sevgisidir. İlk böyük sevgi ana-bala arasında yaşanır. Ananın öz körpə balasına, balanın da anasına sevgisi əfsanəvi bir duyğudur, onun sirri İlahinin dərəcəsinə bağlıdır.

İkinci mərhələ yeniyetməlik və ya gənclik illərini çevrəyir. Bu, oğlanla qızın arasında yaranan sevgidir. Onun da sirri bilinməyən tərəfləri çoxdur.

Birinci və ikinci mərhələdən sonra sevginin üçüncü - sonuncu mərhələsi gəlir. Bu, İlahi məhəbbətdir, uca Tanrıya - Yaradana olan sevgidir. İnsan oğlu birinci və ikinci sevgidən qazandığı ulvi duyğularını məhz uca Tanrıya-İlahiyə olan məhəbbətlə kamala çatdırır.

Mən indi üçüncü sevginin sehri və cazibəsi içindəyəm.

Orxan Paşa

bugünkü poeziyamızın əsas təməlidir. Səməd Vurğunun şeir dili nə əvvəlki yüzilliklərdəki klassiklərin, nə də zamanca öz yaxınlığında olan Hadi, Cavid və Sabir kimi dahi sənətkarların şeir dili deyildir. O öz şeir dili və üslubu ilə öz zamanında və özündən sonrakı dövərdə Azərbaycan poeziyasının dilinə milli müəyyənlilik gətirmişdir. Bu milli müəyyənlilik S.Vurğun poetik istedadını bu günə və sabaha daşıyan ölməz sənət əsərlərində də vardır, öz dövrünün ideoloji tərənnümünə həsr olunmuş çıxdaş şeir və poemalarda da...

Şeirlərinə könlümü kökləməyə hər zaman ehtiyac duyduğum şairlər: Nazim Hikmət, Əli Kərim, Aşıq Ələsgər, Hüseyn Arif, Məmməd Araz bir də Məstən Günər... Mənə elə gəlir ki, Məstən Günərin poeziyası nəhəng və gözəgörünməz okean aysberqi kimidir. O daha çox dərinlikdə görünməzlikdədir.

Ağaclar bahardan aldıqları ilhamın çılgın sevgisilə çiçəkləyiblər! Qarşından gələn yayın bürkülü istisindən, payızın xəzən pərişanlığında elə xəbərsizdilər ki... Lap nə vaxtsa ömrün bitib-tükənəcəyinə inanmayan bəxtəvər uşaqlar kimi...

Burulğan... Az şey götürür, çox şey aparır özüylə.

Elə gözəl bir sükutla üz-üzəyəm ki... Təkcə ürək çırpıntılarını eşitmək istəyən bakirə bir sükutla...

Ürəyimlə baş-baş vermədən heç nə yazı bilmirəm. Onunla baş-baş qalmağı isə ancaq özümü tapandan-tapana bacarıram.

O qızın sevgi dolu utancaq baxışları oğlanın könlünü lal-lal haraylayırdı. Oğlanın isə yerli-dibli könlü yox idi.

Gəncliyimdə alınma tökülən və kürəyimdə dalğalanan uzun, gur saçlarım vardı. Neçə illərdi, ikisindən biri o birini axtarmağa gedib: ya saçlarım gəncliyimi, ya da gəncliyim saçlarımı...

Akvariumdakı kiçik balıqlar elə zənn edirlər ki, onları böyüyənə qədər burada saxlayacaqlar.

Bir Göyətiniz vardı. Məni hamıdan çox istəyirdi, yanına gələndə də ayrılıb gələndə də uşaq kimi atılıb düşür, ərköylük eləyirdi. Bir gün atam onu kəndimizin o biri başındakı qoruqçuya satmaq qərarına gəldi. Daycağıqdan əlimdə böyütdüyüm Göyətindən ayrılmaq mənim üçün çox çətin idi. Göyət çox həssas idi, nə baş verdiyindən sanki duyduq düşmüş kimi, etiraz əlaməti olaraq qabaq ayaqlarını durmadan yerə döyürdü.

...Aylar sonra iş elə gətirdi ki, kəndin o başındakı yoncalıqda hövrüklənmiş Göyət gördüm. Yaxınlaşdım, üstümə atılıb üz-gözümü qoxladı, elə bildi onu aparmağa gəlmişəm. Qaşqasından öpüb üzümü alınma qoyanda hər şeyi anladı. Bu dəfə yaşarmış gözlərini aşağı dikib küskün bir susqunluq içərisinə girdi. Bir də o tərəfə getmədim...

Yovşan ətri... Min illərdi damarımızda daşdığımız bitib-tükənməyən, ucsuz-bucaqsız çöl qoxusu. Hansı ətrin belə dəlisov qoxusuyla at belində şığıyıb getmək, yaxın, uzaq doğmaların nisgilini ovutmaq olar?!